

Frumvarp til laga

um breytingu á lögum um atvinnuleysistryggingar og lögum um Ábyrgðasjóð launa.

Flm.: Oddný G. Harðardóttir, Logi Einarsson, Albertína Friðbjörg Elíasdóttir,
Ágúst Ólafur Ágústsson, Guðjón S. Brjánsson,
Guðmundur Andri Thorsson, Helga Vala Helgadóttir.

I. KAFLI

Breyting á lögum um atvinnuleysistryggingar, nr. 54/2006, með síðari breytingum.

1. gr.

Í stað tölunnar „30“ í 1. másl. 1. mgr. 29. gr. laganna kemur: 42.

2. gr.

Í stað tölunnar „30“ í 1. másl. 30. gr. laganna kemur: 42.

3. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 32. gr. laganna:

- a. Í stað orðanna „þrjá mánuði“ í 1. mgr. kemur: sex mánuði.
- b. Á eftir 1. másl. 2. mgr. kemur nýr málslíður, svohljóðandi: Fjárhæð tekjutengdra atvinnuleysisbóta skal þó aldrei vera lægri en lægstu laun hverju sinni samkvæmt kjarasamningum.

4. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 33. gr. laganna:

- a. Í stað fjárhæðarinnar „149.523 kr.“ í 2. mgr. kemur: 318.250 kr.
- b. Við 1. másl. 3. mgr. bætist: þó skulu grunnatvinnuleysisbætur aldrei vera lægri en sem nemur 95% af lægstu launum samkvæmt kjarasamningum hverju sinni.

5. gr.

Í stað hlutfallstölunnar „4%“ í 1. mgr. 34. gr. laganna kemur: 6%.

6. gr.

Í stað dagsetningarinnar „1. september 2020“ í 5. mgr. ákvæðis til bráðabirgða XIV í lögnum kemur: 1. júní 2021.

7. gr.

Í stað dagsetningarinnar „31. ágúst“ í 2. másl. 1. mgr., b-lið 2. tölul. 4. mgr., 2. másl. 9. mgr., 10. mgr. og 11. mgr. ákvæðis til bráðabirgða XVI í lögnum kemur: 1. júní 2021.

II. KAFLI
**Breyting á lögum um Ábyrgðasjóð launa, nr. 88/2003,
 með síðari breytingum.**

8. gr.

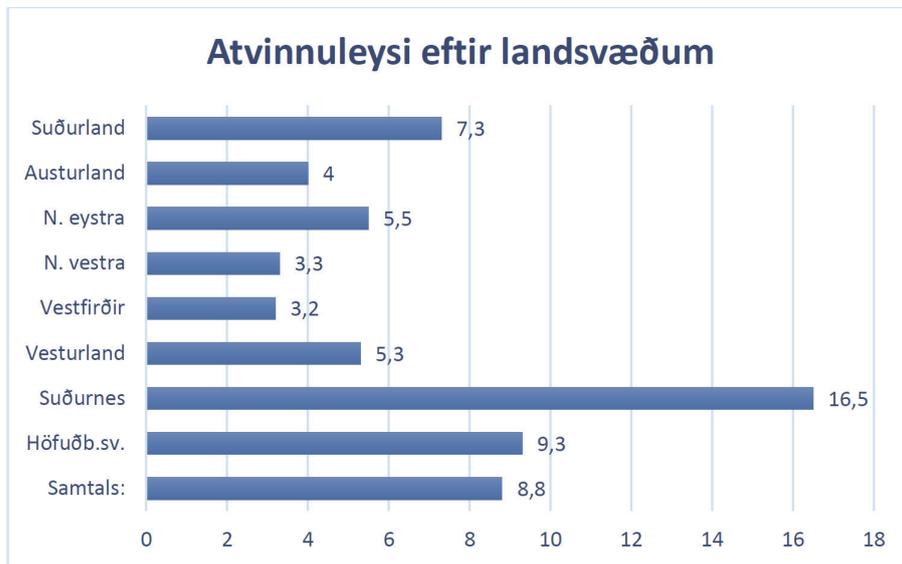
Í stað dagsetningarinnar „1. september 2020“ í 3. mgr. ákvæðis til bráðabirgða III í lögum um kemur: 1. júní 2021.

9. gr.

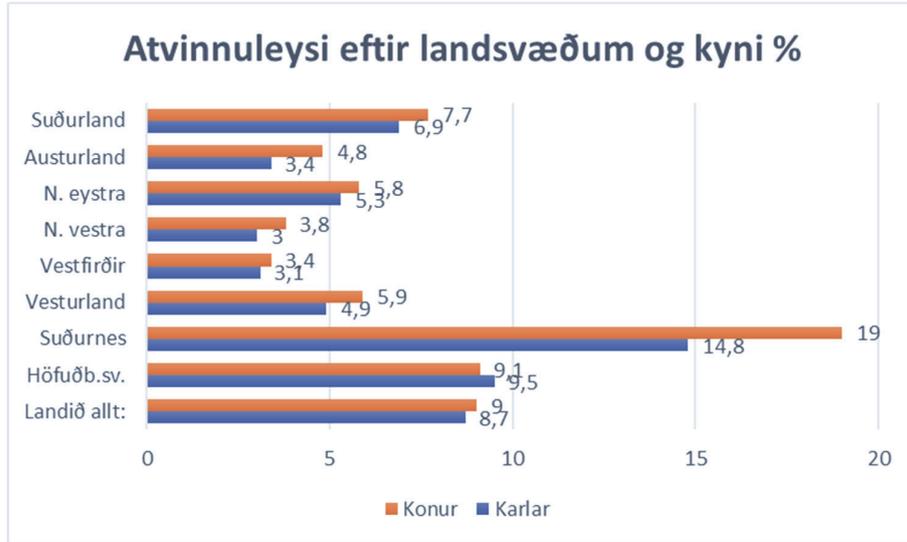
Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Hér á landi voru alls 17.104 einstaklingar að fullu án atvinnu og fengu greiddar atvinnuleysistryggingar frá Vinnumálastofnun í lok júlímánaðar og 3.815 fengu greiddar hlutabætur á móti minnkuðu starfshlutfalli, eða samtals 20.919 manns. Í þessum tölum eru ekki þeir sem nú eru á uppsagnarfresti en spár gera almennt ráð fyrir því að atvinnuleysi fari vaxandi með haustinu samhliða því sem langtímaatvinnulausum fjölgi.

Heimild: Vinnumálastofnun ágúst 2020.

Heimild: Vinnumálastofnun ágúst 2020.

Meðallaun fyrir fullt starf eru í kringum 800 þús. kr. á mánuði samkvæmt framreiknuðum tölum frá Hagstofu Íslands um laun fyrir árið 2018.

Á Íslandi eru atvinnuleysisbætur áunnin réttindi launafólks til að tryggja afkomuöryggi við atvinnumissi. Fyrirkomulagið byggist á grunngildum norrænnar jafnaðarstefnu og var komið á hételendis eftir mikla baráttu verkalýðshreyfingar og stjórn málaflókka sem tóku slaginn fyrir almenning. Þetta er gríðarlegt hagsmunamál fyrir þau heimili sem fyrir atvinnuleysi verða en atvinnuleysistryggingar eru einnig hagkvæmar út frá þjóðhagslegu sjónarmiði og hagstjórnarlegum markmiðum.

Grunnatvinnuleysisbætur eru 289.510 kr. á mánuði sem er umtalsvert lægra en lægstu laun sem nú eru 335.000 kr. Að auki eru greiddar 11.580 kr. eða 4% af grunnatvinnuleysisbótum með hverju barni undir 18 ára. Með samþykkt Alþingis 11. maí 2020 voru greiðslur með hverju barni hækkaðar í 6% til bráðabirgða til 31. desember 2020 eða í 17.371 kr.

Atvinnuleitendur eiga rétt til tekjutengdra atvinnuleysisbóta í allt að þrjú mánuði í upphafi hvers bótatímabils, sem er nú að hámarki 30 mánuðir. Tekjutengdar atvinnuleysisbætur nema 70% af tekjum fyrir atvinnumissi en þó að hámarki 456.404 kr. á mánuði. Tekjufall þeirra sem hafa tekjur umfram 652.000 kr. er því umfram þau 30% sem lagt er upp með á tekjutengda tímabilinu. Tekjutenging bóta skiptir því litlu máli fyrir heildarmyndina ef atvinnuleysistímabil verður langt. Eftir skatt eru grunnatvinnuleysisbætur 242.700 kr. og tekjutengdar bætur 348.500 kr. Af þessum tölum má sjá að fjárhagslegt tjón einstaklings sem missir vinnuna er verulegt og hefur mikil áhrif á fjárhag heimilis og fjölskyldu hans og þar með líf og heilsu viðkomandi.

Augljóslega dregur sá sem þarf að framfleyta sér á atvinnuleysisbótum verulega úr neyslu sinni. Mikið og langvarandi atvinnuleysi hefur því einnig neikvæð áhrif á eftirspurn í hagkerfinu sem aftur fækkar störfum.

Áhrif kreppunnar í kjölfar COVID-19-faraldursins bitnar harðast á þeim sem missa vinnuna og fjölskyldum þeirra. Grunnatvinnuleysisbætur eru langt undir lágmarkslaunum.

Til að dreifa byrðum og draga úr tekjufalli telja flutningsmenn þessa frumvarps afar mikilvægt að tekjutengdartímabilið verði lengt um þrjú mánuði, grunnatvinnuleysisbætur hækkaðar í 95% af lágmarkslaunum og réttur til atvinnuleysistryggingar verði lengdur um 12 mánuði til að mæta vaxandi langtímaatvinnuleysi. Auk þess verði framlag með hverju barni hækkað varanlega og hlutabótaleiðin framlengd til 1. júní 2021.

Atvinnumissir er alvarlegra mál í kreppu en í góðæri. Fjöldi fólks missir vinnuna á sama tíma. Störfum fækkar og því er erfiðara að finna aðra vinnu og líkur á langtímaatvinnuleysi aukast. Slæmar félagslegar og heilsufarslegar aukaverkanir langtímaatvinnuleysis eru þekktar og þær eru kostnaðarsamar fyrir fjölskyldur og samfélagið.

Þegar fram líður er mikilvægast að fjölga störfum. Fjölgun starfa tekur tíma. Atvinnuleysisbætur má hins vegar hækka strax. Mikilvægt er að atvinnuleitendur finni starf þar sem menntun þeirra og reynsla nýtist sem best. Að öðrum kosti er hætta á að verðmæt menntun og sérhæfing glatist.

Því hefur verið haldið fram, m.a. af Samtökum atvinnulífsins, að ef atvinnuleysisbætur hækki fjölgi atvinnulausum. Því sé mikilvægt að halda atvinnuleysisbótum lágum. Þegar störfum fækkar í þúsundatali í heimsfaraldri sem veldur miklum erfiðleikum í stærstu atvinnugrein þjóðarinnar eru slíkar fullyrðingar augljóslega rangar og það verða engin ný störf til með því að skapa neyð á heimilum þeirra sem missa vinnu við þessar aðstæður. Auk þess sýna rannsóknir að atvinnuleysi er ekki meira í löndum sem búa við öflugar atvinnuleysistryggingar.

Stór hluti þeirrar upphæðar sem ríkið leggur til hækkunar atvinnuleysistrygginga skilar sér beint til baka í gegnum skatta og aukin efnahagsumsvif. Fátækt og neyð á heimilum er hins vegar samfélaginu dýr í öllum skilningi.